

Institutul de Politici Publice

Ce înseamnă modernizarea învățământului centrat pe competențe?

Anatol
GREMALSCHI

Scopul studiului constă în evaluarea progresului în formarea și dezvoltarea competențelor-cheie în învățământul general din Republica Moldova și identificarea constrângerilor ce mai persistă în acest subsector important al educației.

Principalele constatări ale cercetării, care derivă din analiza comparată a conceptelor, abordărilor și practicilor de implementare a competențelor-cheie în învățământul general din țările cu tradiții și realizări în domeniul educației și a situației din țara noastră, se referă la definirea competențelor-cheie propriu-zise, evoluția învățământului moldovenesc de la unul centrat pe obiective la unul centrat pe competențe, metodologii și practici de evaluare a nivelului de formare și dezvoltare a competențelor, receptivitatea sistemului educațional la schimbările care se produc în învățământul modern.

În cele două capitole magistrale – *Abordarea prin competențe în dezvoltarea curriculară din Republica Moldova și Evaluarea nivelului de formare a competențelor-cheie*, autorul, pe lângă reflecțiile teoretice generale, ne oferă și câte un studiu de caz.

◆ În primul capitol al studiului – *„Definirea competențelor-cheie pentru învățământul general”* – întreprinde analiza evoluției conceptului de *competență*.

El constată că în literatura de specialitate nu există o viziune comună a acestui termen, ceea ce dezorientează decidenții și practicienii din învățământul general. În Republica Moldova, sistemul de competențe-cheie a fost elaborat în baza celui recomandat de Uniunea Europeană, completat cu încă două competențe, a căror destinație era să reflecte specificul învățământului național. Autorul prezintă o analiză a modului de transpunere a conceptului de *învățământ centrat pe competențe* în principalele documente normativ-juridice din domeniul educației.

◆ Capitolul al doilea – *„Abordarea prin competențe în dezvoltarea curriculară din Republica Moldova”* – conține o analiză detaliată a modu-

lui cum un Curriculum național centrat pe obiective s-a transformat în unul centrat pe competențe. Chiar dacă și era centrat pe obiective, Curriculumul național din anii 2000 și 2006 contribuia, într-o anumită măsură, la formarea competențelor, ne informează Gremalschi. Majoritatea acestor competențe se regăsea și în lista de competențe-cheie recomandate de Uniunea Europeană. Deși diferă, opiniile elevilor și părinților referitoare la măsura în care învățământul general bazat pe obiective formează competențele-cheie relevă faptul că abordarea prin obiective nu îi satisfăcea pe deplin.

Tot în acest capitol este evaluată și calitatea curriculumului centrat de competențe. În acest scop sunt folosite mai multe criterii, principalele fiind relevanța, accesibilitatea și complexitatea. Se constată: curricula pentru învățământul primar și cel gimnazial sunt accesibile pentru elevi, pe când, în cazul învățământului liceal, situația este complet diferită, circa jumătate dintre liceeni nefiind în stare să susțină examenul de bacalaureat.

◆ În capitolul al treilea – *„Evaluarea nivelului de formare a competențelor-cheie”*, sunt analizate practicile europene și cele naționale de evaluare a rezultatelor învățării, care, evident, ar trebui să se materializeze anume în competențele stăpânite de către elevi.

Practicile europene și cele globale sunt foarte diverse, însă în niciuna din țările europene nu se pune sarcina de a evalua toate competențele-cheie. Aceeași situație se atestă și în Republica Moldova, însă, spre deosebire de practicile europene, învățământul general din țara noastră are anumite restanțe la evaluarea competențelor-cheie trans- și interdisciplinare.

O atenție deosebită în acest capitol este acordată evaluărilor internaționale și relevanței, obiectivității și corectitudinii evaluărilor naționale: evaluărilor finale la sfârșitul învățământului primar, examenelor de absolvire a gimnaziului și examenului de bacalaureat. Concluzia de bază ce derivă din acest capitol este: în cazul Republicii Moldova, doar evaluările ex-

terne, adică cele desfășurate fără implicarea instituției de învățământ în care învață elevul în cauză, pot fi considerate ca fiind obiective și corecte.

◆ Ultimul capitol – *„Concluzii și recomandări”* – conține un set de constatări și mai multe recomandări referitoare la modernizarea învățământului bazat pe competențe. Ideea de bază constă în

goare de la sfârșitul anului 2014. Lipsesc viziunile academice comune asupra modului cum trebuie definite și formulate competențele propriu-zise.

Se atestă constrângeri în evaluarea nivelului de formare și de dezvoltare a competențelor.

Rezultatele evaluărilor de către instituțiile de învățământ sunt mult mai „frumoase” de-

În orice proiect ar fi angajat, pentru mine, Anatol Gremalschi, expert la Institutul de Politici Publice, este de o credibilitate indiscutabilă; nu doar eu, ci toți cei care l-au cunoscut în calitate de ministru al Educației, nu putem pune la îndoială materialul factologic sau concluziile Domniei Sale în cercetările pe care le întreprinde cu întreg talentul său înnăscut.

Recent savantul a finalizat încă un studiu cu genericul „Formarea competențelor-cheie în învățământul general: provocări și constrângeri”. Fiți de acord, o temă de actualitate imperioasă, ea constituie subiect de abordare constantă și în paginile Săptămânalului „Făclia”. Fără doar și poate, e interesant să afli cum vede provocările și constrângerile un astfel de exeget ca dl Gremalschi. Cu atât mai mult cu cât autorul, în deschiderea studiului, ne previne că el reflectă doar opinii personale, nu neapărat și pozițiile Institutului de Politici Publice.

fundamentarea politicilor educaționale atât pe realizările de ultimă oră ale științelor educației, cât și pe opiniile beneficiarilor direcți și indirecti ai sistemului de învățământ: elevii, părinții, comunitățile, mediul de afaceri, societatea civilă. Este important ca procesul de modernizare a învățământului centrat pe competențe să fie unul deschis și participativ, nu lipsit de transparență, închis doar în cadrul comunităților pedagogice, așa cum mai rămân până în prezent.

Anatol Gremalschi semnalează lipsa unui cadru normativ-juridic explicit referitor la competențe. Documentele moldovenești de politici curriculare mai rămân încă eterogene, fapt ce dezorientează, într-o anumită măsură, cadrele didactice și cele de conducere din instituțiile de învățământ. Subliniem că noțiunea de *competențe-cheie* a fost introdusă în documentele curriculare din Republica Moldova începând cu anul 2010. Definițiile competențelor-cheie au fost preluate, cu anumite modificări, din recomandările Uniunii Europene. Ulterior, competențele-cheie au fost incluse în mod explicit în noul Cod al Educației, în vi-

cât rezultatele evaluărilor efectuate de autoritățile centrale. Diferențele semnificative pun sub semnul întrebării buna funcționare a mecanismelor de evaluare internă a rezultatelor școlare. Ele indică prezența unor grave probleme de integritate academică atât la nivelul instituțiilor de învățământ, la nivelul organelor locale de specialitate în domeniul învățământului.

Din studiu e clar că participarea Republicii Moldova la evaluările internaționale ale nivelului de formare și de dezvoltare a competențelor a fost una episodică, iar rezultatele au arătat nivelul scăzut al competențelor la citire, matematică și științe. Unul din punctele slabe ale învățământului general moldovenesc, stabilit de evaluările internaționale, constă în faptul că, deși în școli se asigură o anumită pregătire teoretică a elevilor, ei nu sunt învățați să aplice cunoștințele dobândite pentru a acționa în contexte reale de viață. Ei nu pot elabora și realiza proiecte și programe de dezvoltare personală și profesională, nu-și apără drepturile, nu-și conștientizează interesele, limitele și nevoile.

În curriculumul moldovenesc în vigoare, pentru unele discipline de studiu s-a distribuit un număr relativ mic de ore pentru formarea și dezvoltarea unei competențe, în majoritatea absolută a cazurilor, acestea fiind din domeniul științelor reale. Aceasta contravine, într-o anumită măsură, practicilor europene, care arată că menținerea la nivel înalt a competențelor în matematică, știință și tehnologii este foarte importantă pentru dezvoltarea economică.

Principalele recomandări ale studiului se referă la definirea cercetărilor științifice referitoare la definirea competențelor-cheie și transpunerea acestora în documentele curriculare moldovenești printr-un proces deschis, participativ, cu includerea reprezentanților beneficiarilor direcți și indirecti ai învățământului: elevi, părinți, cadre didactice și de conducere, comunități, reprezentanți asociațiilor profesionale și ai mediului de afaceri.

Modernizarea curriculară, devenită iminentă după adoptarea noului Cod al Educației, va trebui să înceapă prin stabilirea unor descriptori expliciți pentru fiecare din competențele-cheie statuate de Cod. Descriptorii trebuie să orienteze sistemul moldovenesc de învățământ general spre dobândirea de către elevi a unor nivele de dezvoltare a competențelor-cheie suficiente pentru realizarea personală și socială, constată dr. hab., prof. univ. Anatol Gremalschi.

Studiul recomandă efectuarea unei reevaluări obiective a potențialului actualei rețele de instituții de învățământ general, în special a liceelor, în formarea și dezvoltarea competențelor-cheie. O atenție deosebită trebuie acordată nivelului de complexitate a competențelor-cheie, a cărui atingere trebuie s-o asigure fiecare treaptă de învățământ.

Studiul prezintă în *Lista figurilor*: Opiniile elevilor din clasa a IX-a referitoare la măsura în care școala formează competențele-cheie (Curriculumul centrat pe obiective, ediția 2006); Disciplinele la care, în opinia părinților, ar trebui de majorat/de micșorat numărul de ore (Curriculumul centrat pe obiective, ediția 2006); Numărul de subcompetențe și numărul de ore alocate, pe discipline școlare (Curriculumul național pentru învățământul gimnazial, ediția 2010); Numărul mediu de ore alocate pentru formarea unei subcompetențe, pe discipline școlare (Curriculumul național pentru învățământul gimnazial, ediția 2010); Distribuția elevilor după rezultatele evaluărilor finale, anul de studii 2013/2014; Distribuția notelor la examenele și evaluările naționale, anul de studii 2013/2014; Opiniile cadrelor didactice referitoare la calitatea curriculumului scris (Informatica); Opiniile cadrelor didactice referitoare la calitatea curriculumului aplicat (Informatica); Opinia cadrelor didactice referitoare la percepția Curriculumului actualizat de către elevi (Informatica); Distribuția sistemelor educaționale din țările UE după evaluarea competențelor-cheie prin testări naționale (nivelele ISCED 1 și 2); Distribuția sistemelor educaționale din țările UE după principalele obiective ale testărilor naționale standardizate (nivelele ISCED 1 și 2); Distribuția sistemelor educaționale din țările UE după categoria de persoane însărcinate cu administrarea testelor și notarea lucrărilor elevilor (nivelele ISCED 1 și 2); Rezultatele evaluărilor internaționale TIMSS 2003, clasa a 4-a; Rezultatele evaluărilor internaționale TIMSS 2003, clasa a 9-a; Rezultatele evaluărilor internaționale PIRLS 2001 și PIRLS 2006; Rezultatele evaluării internaționale PISA 2009+; Mediile notelor date de instituțiile de învățământ și a celor luate la evaluările naționale, anul 2015; Rata de promovare a examenului de bacalaureat, anii 2011-2014; Distribuția candidaților din licee după media la examenul de bacalaureat, anul 2014; Fișa școlii, anul de studii 2013/2014.

Din „Lista tabelelor” putem afla: *Cunoștințele, abilitățile și atitudinile ce definesc competențele-cheie conform recomandărilor Uniunii Europene; Competențele-cheie conform abordărilor OECD; Modul de administrare a evaluărilor naționale;*

Din „Lista casetelor” – *Competențele-cheie conform recomandărilor Uniunii Europene; Competențele-cheie conform Glosarului de terminologie curriculară UNESCO; Competențele-cheie conform Codului educației; Analiza comparativă a obiectivelor și competențelor în calitate de finalități educaționale; Competențele-cheie conform Curriculumului național, ediția 2010; Opiniile respondenților despre curriculumul liceal; Opiniile respondenților referitoare la cauzele eșecului școlar în învățământul liceal; Forme de evaluare a competențelor transversale; Exemple de utilizare a rezultatelor la testele naționale pentru a determina cariera școlară a elevilor; nivelele ISCED 1 și 2, 2008/09; Opiniile respondenților referitoare la introducerea monitorizării centralizate video a examenului de bacalaureat; Instrumentar de evaluare a competenței digitale în bază de produse.*

Recenzenți ai studiului sunt dr., prof. univ. Valeriu CABAC și dr., conf. univ. Andrei BRAICOV.

Studiul a fost elaborat în cadrul Proiectului „Consolidarea eforturilor societății pentru afirmarea unui învățământ deschis, participativ, bazat pe performanță”, finanțat de Fundațiile pentru o Societate Deschisă și SOROS-Moldova, desfășurat în parteneriat cu Ministerul Educației. („F”)